

tyto služby jsou mnohdy poskytovány za neodůvodněně vysoké ceny, autor postupně rozvíjí, až nakonec dochází k již výše nasti-
něným názorům, že v budoucnu budou tyto služby vykonávány zcela jiným způsobem. Tlak na zefektivnění poskytování právních služeb by měl dle Susskinda v první řadě vzejít od konzumentů těchto služeb, zvláště klientů velkých mezinárodních advokátních kanceláří, kterým nakonec nezbude než akceptovat realitu a využít možností, které dnešní informační technologie nabízejí.

Dle autora dojde postupně k tomu, že velká část právních služeb přestane být nazírána jako „vysoce individualizovaný a exkluzivní produkt“, a namísto toho bude pojímána jako „běžná komodita“. Stane se tak právě v důsledku neustále se zvyšující participace informačních technologií v právní praxi. Nakonec Susskind dospívá k závěru, že k výkonu celé řady činností, které jsou dnes tradiční doménou právníků, v budoucnu nebude zapotřebí najímat osoby s právnickým vzděláním, když plně postačí méně vzdělaní odborníci schopní ovládat příslušné technologie. Tím naznačuje, že některé právní profese mohou postupně zaniknout, ale zároveň vyslovuje domněnku, že nová podoba trhu si vyžádá vznik profesí, které budou moci být vykonávány opět jen osobami s právním vzděláním.

The End of Lawyers? patří k bestsellerům z oblasti právní informatiky, je velmi čtivá a při představování nejvýznamnějších technologií, které do budoucna promění podobu právní profese, čtenáře nezatěžuje technickými detaily. Rozhodně ji lze doporučit zejména tomu, kdo uvažuje o budoucí kariéře v libovolném z tradičních právních povolání, avšak i těm, kteří svou kariéru v této oblasti již dávno zahájili.

Summer School of ICT Law, Pécs 2010

Štěpán Stehlíček¹

Již poněkolkáté se letos v teplých červencových dnech sešli mladí právníci a jejich lektori, aby společně sdíleli nadšení a radost z bádání v oblasti práva informačních technologií a v odvětvích příbuzných. Tradice letních škol v tomto oboru, která započala v Brně v roce 2006, se může pochlubit dalším úspěšným pokračováním, tentokrát maďarským. Hostitelským městem se stala Pécs, mimo jiné Evropské hlavní město kultury 2010.

Nebyla to ovšem jen kultura města Pécs a okolí, která nadchla účastníky letní školy, byly to zejména zajímavé přednášky, jež se dotýkaly jak teoretickoprávního základu práva informačních technologií, tak praktických přístupů k jednotlivým odvětvím. Témata byla prezentována vyučujícími ze zemí původní Vienna Core Group, tedy

neformálního sdružení lektorů práva IT ze středoevropských univerzit, ale také z nových participujících subjektů zastoupených univerzitami v Leidenu a Queen Mary v Londýně. Studenti tak měli možnost seznámit se s novými pedagogickými přístupy k přednáškám a seminářům, které byly vedeny povětšinou mladými doktorkami a lektory. Díky nově participujícím univerzitám jsme však měli možnost poznat

Účastníci letní školy

i rozdílné kultury, neboť na londýnské škole studuje značný počet zahraničních studentů, a tak jsme se mohli setkat například s LL.M. studentem z Kolumbie.

Právě doktorandka z Queen Mary, Roxana Moore, která se během svého Ph.D. studia zaměřuje především na softwarové kontrakty, měla zajímavou přednášku o rozdílnostech mezi angloamerickou a evropskou právní ochranou. Dlužno podotknout, že zajímavá byla především pro studenty z kontinentální Evropy. Kromě této přednášky se v tématech objevovaly jak některé vyložené duševněprávní aspekty, například budoucnost současné podoby copyrightu (Andreas Wiebe), tak tematicky „čistě“ právní otázky, kde technologie působí jen jako prostředek. Právě posledně zmíněné bylo tématem semináře maďarského lektora Gergely Szókeho, který se zaměřil na ústavněprávní aspekty CCTV (Closed Circuit Television, tj. uzavřený kamerový systém). I přes evropský legislativní rámec, který je společný všem zemím EU, zjistili posluchači, že míra regulace kamerových systémů je v jednotlivých zemích velmi odlišná. Na druhou stranu zde panovala shoda u zemí, které si jsou jistým způsobem blízké (jako např. Česká a Slovenská republika). Tato kongruence se projevila zejména při přednášce Miroslava Chlípaly o elektronických důkazních prostředcích.

Závěrem by bylo dobré zmínit i výsledky této letní školy, které nespočívají jen v nabytých vědomostech, ale také v tom, že lidé kolem tohoto právního odvětví opravdu nejsou „geeks“. Kromě těchto faktů se skupina studentů z Brna dohodla na uspořádání dalších miniakcí, které ještě více utuží kolektiv studentů technologických oborů práva. Jako absolvent letošního ročníku letní školy mohu prohlásit, že většina studentů se již těší na tu příští do rakouského Raxu. Pokud použiji reklamní slogan Hannoverské univerzity, která též nabízí mezinárodní letní školu práva informačních technologií, dovolím si napsat: IT will be fun!

Jak právníci pomáhají s lékem proti rakovině

Libor Kyncl

Marcelo Corrales původem z Paraguaye pracuje v Institutu pro právní informatiku na Leibnizově univerzitě v německém Hannoveru (IRI). Tam participuje na projektu Advancing Clinico Genomic Trials on Cancer (ACGT). Institut IRI je v rámci tohoto projektu vedoucím pracovištěm projektové aktivity právních a etických otázek.

Čím se zabývá institut pro právní informatiku a co je hlavním cílem vašeho projektu?

Obecně je hlavním cílem našeho institutu provádět výzkum v oblasti práva a informačních technologií, hlavně se zabýváme otázkami ochrany osobních údajů a duševního vlastnictví. Máme zde magisterský studijní program EULISP (European Legal Informatics Study Programme, jednoroční postgraduální LL.M. studium), který se v prvním semestru odehrává v Hannoveru a jehož druhý semestr probíhá vždy na jedné z našich partnerských univerzit, což jsou například Oslo, Stockholm, Zaragoza nebo Londýn. Hlavním cílem projektu ACGT je pak vývoj nových léků na rakovinu prostřednictvím vytvoření European Grid Computing Infrastructure (distribuované výpočetní infrastruktury).

Jako metaforu pro tuto infrastrukturu používáte včelí svět. Můžete to objasnit?

Metafora na příkladu včelího světa přesně ukazuje, jak je vyvíjen náš projekt. Vezměte si včelu dělnici, která létá okolo květin a získává z nich pyl, který dopraví do úlu, v němž se z něj vyrábí med pro koncové uživatele. Naše projektové konsorcium stejným způsobem sbírá data od pacientů. Konsorcium je postaveno na síťové infrastruktuře, která byla vytvořena za účelem usnadnění přístupu k informacím. Z toho důvodu můžete získat nový koncový produkt, jako například nová data, a koncoví uživatelé k nim mohou získat přístup.

Kdo bude vašim koncovým uživatelem?

Může jím být kdokoliv. Projekt je nastavený tak, aby byl otevřený zejména pro výzkumné komunity, jako jsou univerzity, ale také pro jakéhokoliv jednotlivce, který provádí výzkum týkající se rakoviny.

Předpokládáte tedy, že genetická data v síťovém systému budou využívána, aby podporovala výzkum a aby zmenšila obtíže při hledání léku na rakovinu?

Zcela jistě. V tuto chvíli existuje mnoho různých výzkumů týkajících se rakoviny, ale jsou bohužel navzájem izolované. Tedy, vezměme si příklad nemocnice v Belgii a jiné nemocnice v Oxfordu, které provádí tentýž výzkum léku na rakovinu. My je propojíme mezi sebou. Zlepšujeme tak způsoby získávání přesných informací týkajících se konkrétního druhu rakoviny.

¹ Autor je studentem třetího ročníku PrF MU.

Projekt pracuje s osobními údaji o zdraví každé osoby. Jak řešíte otázku ochrany těchto dat?

Využíváme formuláře pro informovaný souhlas. Pacienti musí podepsat dohodu, aby byla uvolněna jejich data pro tento konkrétní druh výzkumu. Existuje speciální nástroj zvaný CAT, který užívá kryptografické metody a anonymizuje údaje o pacientech. Tato data jsou poté vložena do nové databáze, která je kopií databáze v nemocnici. Takzvané databáze přístupné v síti (grid-accessible databases) obsahují de facto anonymní data, čímž splníme směrnici o ochraně osobních údajů. Genetické údaje jsou totiž považovány za unikátní, ale také velice citlivé. Z tohoto důvodu musíme chránit pacientovo právo na soukromí.

Je zde nějaká možnost, že by pacientovi přítomnost jeho dat v databázi mohla pomoci s léčbou?

Je přímo naším cílem umožnit návrat ke konkrétnímu pacientovi nebo ke komunitě pacientů, když nalezneme jakýkoli lék pro konkrétní druh rakoviny.

Takže v případě, že je nalezen lék pro nějaký konkrétní případ v databázi, existuje možnost pomoci konkrétnímu pacientovi?

Lze předpokládat, že to možné bude, ale v současné době jsme s touto možností ještě nepracovali, protože projekt není zatím dokončen. Chtěli bychom se alespoň vrátit ke komunitám pacientů. Se zdravotními daty pacientů nelze obchodovat jako se zbožím, proto pacientům nemůžeme vyplácet peněžní odměnu z prostředků získaných díky výzkumu, který svými daty umožnil. Náš projekt můžeme porovnat s projektem lidského genomu, který pracuje s návratností několika procent, konkrétně jedno až tři procenta z příjmů projektu. My jsme zvýšili procentní návratnost na tři až pět procent. Proto bychom se rádi pacientům odvděčili prostředky v hodnotě uvedených procent z našich příjmů pomocí nového druhu léčby nebo zlepšení v jejich nemocnici nebo v komunitě, která se zúčastnila těchto klinických zkoušek.

Zmínili jste, že vaše síťová výpočetní infrastruktura má více či méně vrstev, ve kterých pracuje. Můžete to vysvětlit?

Síťová infrastruktura je velice komplexní a je to poměrně nový koncept. Je rozdělena do tří různých vrstev. Nejnížší vrstva je nazývána Platforma (the Platform), kde můžete nalézt hardware a síťovou infrastrukturu, například počítačovou infrastrukturu státu, třeba Řecka, Belgie či Velké Británie. Pak je zde střední vrstva, která je složena z kteréhokoliv počítačového softwaru, jehož účelem je usnadnit přístup k datům. V této vrstvě přicházíme zpět ke včelí metafoře. Podobně jako včely komunikují prostřednictvím tance, tedy nejjednodušším způsobem, jak jedna včelí dělnice může říct druhé, kde lze nalézt květiny okolo úlu, my v této vrstvě říkáme našim pacientům, kde můžou nalézt důležité informace. Třetí vrstva se nazývá Přihláška

uživatele a v zásadě ji tvoří webová stránka využívající sémantického webu a sémantických nástrojů.

Jaké jsou základní právní otázky a problémy, které jsou spojeny s tímto projektem?

Je zde mnoho právních otázek a problémů, zejména zmíněná ochrana osobních údajů a také otázka duševního vlastnictví. V projektu totiž figuruje nepřehrné množství jednotlivých práv k patentům, autorských práv a práv pořizovatele databází.

V prezentaci vašeho projektu byla zmíněna s ním spojená síť důvěry. Kdo budou členové této sítě důvěry?

Síť důvěry je otevřená komukoli. Je přístupná každému výzkumníkovi, který by chtěl provádět výzkum rakoviny. Síť důvěry se skládá zejména z hlavních dotčených skupin subjektů, což jsou pacienti, lékaři, výzkumníci a koncoví uživatelé. Důležitou úlohu v rámci projektu má Centrum pro ochranu osobních údajů (Center of Data Protection), které shromažďuje dohody s pacienty, kteří musí podepsat formulář souhlasu s uvolněním dat, a s koncovými uživateli, kteří musí podepsat dohodu, aby získali přístup k těmto datům. Centrum funguje uvnitř projektového rámce jako nevládní nezisková organizace, ale je otevřená komukoli. Lze je využít k založení jakéhokoli projektu. Organizace má technického partnera CUSTODIX, který je pověřen zabezpečením dat, a další dva partnery v oblasti práva. Prezidentem Centra je profesor Nikolaus Forgó, který je také zástupcem ředitele celého našeho institutu.

Chtěl byste ještě přidat nějakou informaci na závěr?

Chtěl bych vyslat následující vzkaz: u tohoto typu výzkumu potřebujeme najít rovnováhu mezi všemi zúčastněnými subjekty včetně pacientů. Zejména skupina pacientů je opravdu důležitá, protože právě díky nim může být náš projekt přínosný. Potřebujeme jejich údaje, aby bylo možné provádět zdravotnický výzkum. A čím více údajů nasbíráme, tím větší je pravděpodobnost, že nalezneme nějaký lék na rakovinu.

Profil osoby: Marcelo Corrales, LL.M.
<http://www.iri.uni-hannover.de/corrales.html>

Marcelo Corrales, LL.M.

Rozhovor vedl: Mgr. Bc. Libor Kyncl, Ústav práva a technologií, Právnická fakulta, Masarykova univerzita

Aktuální otázky data retention

Matěj Myška

O tzv. data retention se debatovalo 26. května v prostorách Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Výstižný a hlavně úderný český ekvivalent tohoto zažitého anglického výrazu by se asi hledal těžko, slovy zákona¹ se jedná o „povinnost osob zajišťujících veřejnou komunikační síť nebo poskytujících veřejně dostupnou službu elektronických komunikací uchovávat provozní a lokalizační údaje, které jsou vytvářeny nebo zpracovávány při zajišťování jejich veřejných komunikačních sítí a při poskytování jejich veřejně dostupných služeb elektronických komunikací“. Uchovávání dat je poměrně složitá problematika, která však není příliš populární ani medializovaná. Má ovšem enormní praktický dopad na každého jednotlivce.

Laicky řečeno: operátoři a poskytovatelé připojení k internetu mají povinnost po dobu 6 měsíců uchovávat údaje o uskutečněných hovorech a internetovém provozu

Mgr. Matěj Myška

jednotlivce, a to bez speciálního důvodu a účelu. Plošně se tak uchovávají informace o tom, kdo, kdy, komu, z jakého přístroje a z jakého místa volal, či posílal SMS zprávy. U internetových služeb se kromě základních identifikačních údajů počítače uživatele a serveru uchovává i množství přenesených dat, v případě e-mailu i takové podrobnosti, jako např. zda byla komunikace šifrována. Přestože je striktně zakázáno uchovávat obsah komunikace, dostala se problematika data retention do hledáčku nevládních organizací, zabývajících se ochranou lidských práv. Jak samotný princip bezdůvodného konstantního uchovávání komunikačních údajů, tak i šíře a záběr takto uchovávaných údajů, je dle jejich názoru nutné považovat za neproporcionální zásah do základního lidského práva na ochranu soukromí, potažmo telekomunikačního tajemství. V mnoha zemích EU iniciovaly tyto organizace ústavněprávní přezkum dotčených předpisů upravujících data retention.

Zejména na tyto problematické aspekty právní úpravy data retention se zaměřil i workshop s názvem Aktuální otázky data retention. Cílem workshopu mělo být také vyplnit mezeru v doposud chybějící české odborné debatě na toto téma. Nejprve se ve

¹ Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, ve znění pozdějších předpisů.